

Federico Díaz - sochař jedenadvacátého století

PETR VOLF

Federico Díaz (29) je jedním z nejzajímavějších umělců, kteří na českou výtvarnou scénu toupili v průběhu posledního desetiletí. Vytváří objekty, které jsou obohaceny o další rozměr - díky zvukům, jež k nim nedílně patří. Ačkoliv při jejich realizaci používá nejmodernější technologie, zachovává si od nich odstup. Bylo mu pouhých jedenadvacet, když jeho Mušli koupila do své stálé expozice ve Veletržním paláci Národní galerie ... Dost na to, aby se leckomu zatočila hlava. Zdá se však, že Díaz na to nemá čas: jeho pozoruhodný projekt E-Area, domu pro příští tisíciletí, to jen potvrzuje.

Před několika lety jste se v časopise Elle přirovnal ke kondoru letícímu rychleji než světlo. Jak jste na tom dnes?

To bylo období, kdy jsem se měl hodně rád. Tehdy jsem se tak ale opravdu cítil. Dnes bych o sobě nic takového neřekl.

A co byste tedy řekl?



Prostě že žiju. Jsem Federico. Myslím si, že pravý umělec žije, a neříká o sobě, že žije uměním. Devětadevadesát procent umělců bere umění tak, že chodí do ateliéru jako do práce. Ráno vstanou, řeknou si, že musí namalovat obraz, protože už dlouho neměli výstavu. A v hlavě jim proudí myšlenky typu: Takhle to nemůžu udělat, protože takhle se to dělalo dřív; a co asi na to řekne ten a ten kurátor. To jsou hradby, s nimiž jen tak nepohnou - umělci neumělci. Ale většina galerií je naplněna právě takovými věcmi, takovými předměty, které vznikly z podobných pohnutek.

Když od vás koupila Národní galerie Mušli, stal jste se nejmladším autorem zastoupeným ve Sbírce moderního a současného umění. Jak jste to bral?

Byl jsem šokovaný z toho, že někdo má o mou práci zájem. Nikomu jsem se totiž nevnucoval, nepřemýšlel jsem, co je to za instituci a jaký význam má pro tuhle společnost. Měl jsem obyčejnou radost. Radoval jsem se, že ten objekt bude někde, kde ho nikdo nezničí, protože já sám svůj ateliér nemám.

Proč se v poslední době vyhýbáte výstavám?

Když někdo přijde na výstavu, vnímá věci v souvislosti s tím, kdo je udělal. Jméno působí velmi silně, špatná kresba od Picassa bude vždycky víc ceněna než lepší kresba od někoho méně vlivného, tak už to chodí. To je systém, ale pokládám ho za nedostatečný. Na konci tohoto roku to budou dva roky, co se soustřeďuji na svůj projekt multimediálního domu ... Přestal jsem vystavovat, protože mě to vnitřně nenaplňuje a sebe prezentace mi bere mnoho potřebné energie k domu E-Area. Řešil jsem problém, že je vůbec zvláštní, že jsou prostory jako galerie, kam se přiveze věc, která vznikla někde úplně jinde, a teď má zaujmout v prostředí, jež je jí cizí a vzdálené. Výstavy jsou vlastně prezentace podobné veletržnímu systému, přitom každá věc potřebuje svůj vlastní prostor a všechny prostory jsou velmi limitující a zkreslující. V renesanci i daleko dřív se umění dělalo pro konkrétní prostory a bylo provázané s běžným životem, kdežto dnes je umění oddělené od běžného života.

Vaše tvorba spíš navazuje na umění, které se pěstuje na západ od českých hranic, nicméně: kdo vás nejvíce ovlivnil z českých umělců?

Nejvíc mi dal Karel Malich, můj profesor na Akademii výtvarných umění, který mi vyprávěl o přírodě a energii v ní, místo o figuře a kreslení, jak to většinou bývá. To jeho lidsko-kosmické spojení vtělené do drátěných objektů - podařilo se



mu do něj zakódovat, jak vnímá svět, který ho obklopuje, a vlastně dokáže sdělovat neviditelné věci. Já si myslím, že nejenom v klasickém obrazu, ale i v interaktivní instalaci je vidět, jak člověk, který je jejích autorem, žije. Podle mě každý může být umělec. Umění může být i soustředit se ráno na čištění zubů, na ten prožitek.

Jenom se to těžko dá přenést do galerie.

Ano. Takové umění se bez galerie obejde.

Děláte objekty, na nichž je důležitý zvuk. Jak jste se dostal k tomuto pojetí?

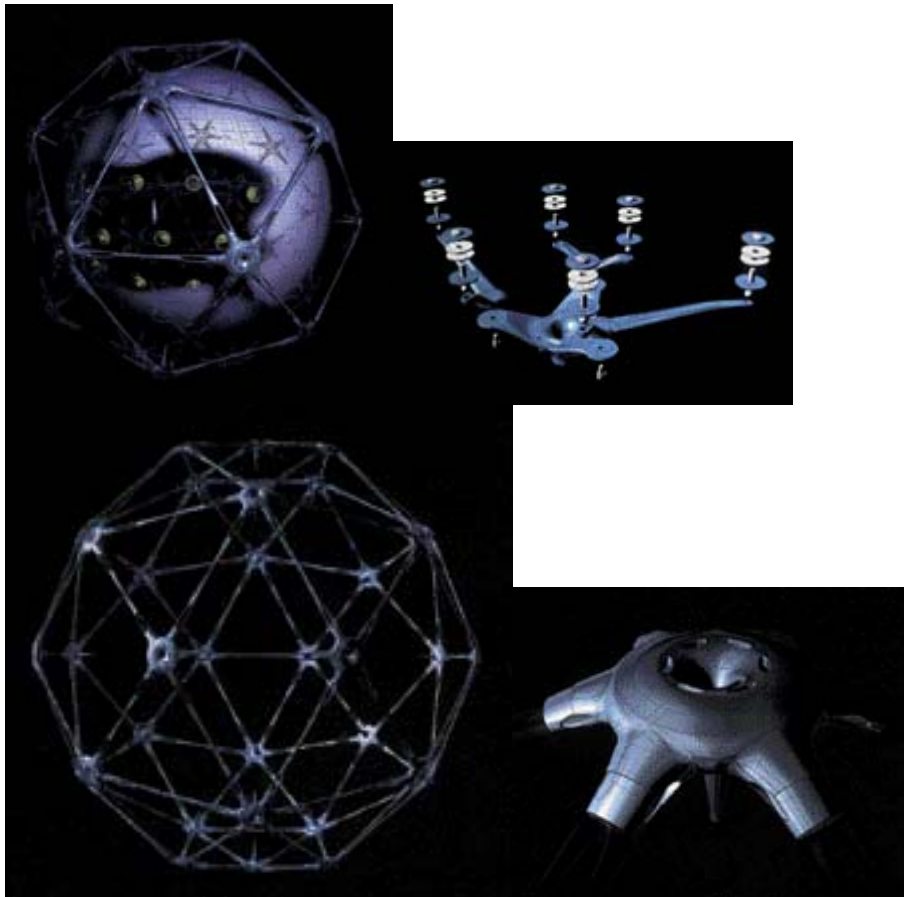
Jsem v životní fázi, kdy potřebuju zhmotňovat své myšlenky. Pro někoho je důležité, aby měl módní věci, protože pak se bude cítit dobře - bude-li vypadat "jako někdo". Já mám v hlavě myšlenky a je pro mě důležité je zhmotňovat tím, že je dostanu ven. Ale myšlenka je nehmatatelná, kdežto jakýkoliv materiál ano, a tak mi přišlo, že nejbliže tomu vyjádření, které chci, je kombinace materiálu a zvuku. Zvuk vytváří emoce, které ovlivňují chování, ale jsou i zvuky, které si konkrétně s ničím nespojujeme, zvuk ambientu, acustic mass, junglu, a přesto na nás působí. Je to cosi mimosmyslového, se zvukem jsme schopni "stoprocentního" prožitku. Emoce, tok myšlenek se nedá vyjádřit jen materiálem, i když geniální lidé to dokážou, ale těch je málo. Zvuk je tudíž nejbliž mému pojetí.

Jakým způsobem svoje objekty vytváříte?

Kreslím. K samotnému zhmotňování používám technologii stereolitografie. V počítači vytvořím objekt, ruce jsou pro vnímání dokonalý nástroj - když třeba někoho hladíme, ale jsou limitující, proto se při výrobě přesných věcí používají soustruhy, jinak bychom si vystačili s rukama. Stereolitografie udělá na setinu milimetru přesně to, co vytvořím v počítači, bez doteku lidské ruky: je to lázeň, kde je tekutina, polymer a laser pak tvaruje objekt. To mě fascinuje a vzrušuje. Nejvíce se to přibližuje mému pojetí zhmotňování myšlenek, tahle technologie se používá v kosmickém výzkumu, na výrobu prototypů součástek nebo aut. Je nejčistší, bez doteku lidské ruky, která je zpožděná asi půl sekundy za aktivitou mozku, a to mě znervózňuje. Ale neznamená to, že to ostatní odvrhnuju. Když jdu ve Florencii do galerie Uffizi, tak se rozbrečím dojetím. Možná se jednou dostanu do takové životní fáze, že nebudu dělat nic, protože to už nebudu potřebovat. Mám ale pocit, že teď jsem těsně nad fází, kdy ještě zhmotňuju, ale současně přestávám zhmotňovat. Potřebuju to mít před sebou ... mám se pořád ještě moc rád.

Váš ideál je tedy přestat vytvářet umění?

Ideální je nedělat zbytečné produkty. Nejtěžší je být sám se sebou. Zatím, kdybych se na všechno vykašlal, bylo by to pro mě nepřírozené. Já si tak dosud potvrzuju sám sebe, svou existenci. Nechci chodit do kláštera ani se stát mnichem - je to podle mě příliš snadné, odříznout se od tohoto světa a někam se před ním schovat.



Nyní jste ovšem víc než sochař architekt: přišel jste s projektem centra E-Area, stavby, v níž by se měla dát simulovat různá přírodní prostředí. Co vás k tomuto kroku vedlo?

Už delší dobu mám pocit, že lidi se od sebe oddalují a málo setkávají. Ještě v šedesátých letech bylo důležité, že když šli muž a žena na večírek, tak spolu tancovali. Dnes je to tak, že většina mladých lidí má při tanci zavřené oči a jen si pro sebe vnímají rytmus. Můj známý pracuje u firmy, která má asi tři sta lidí, ale navzájem spolu nemluví, i když jsou pár metrů od sebe - raději si pošlou zprávu po síti. Tenhle aspekt je brán už jako cosi přirozeného. Nejmladší generace nemá takový komplex z počítačů jako starší, berou je jako přirozenou věc, jako kino nebo telefon nebo televizi. Všechno mají zprostředkované. Internet je oproti televizi demokratická síť, kde si člověk může vybrat z několika zdrojů, je to svobodnější, ale také jen zase odděluje lidi, kteří sedí odmalička dlouhé hodiny u počítače, od vnějšího světa, od přírody, a když takovým lidem ukážete obrázek stromu a pod tím bude napsané, že ten strom běhá a že se z něj dá dojit mléko, tak tomu budou věřit, protože skutečnou krávu ani ten strom nikdy neviděli. Schválně používám extrémní příklad: městské dítě odkojené počítačem. Těžko mu vysvětlíte, že je to jinak. Řekl jsem si, že by bylo hezké, kdyby se tyhle nejnovější technologie využily k tomu, aby se přirozené myšlenky lidí, kteří vědí, že za městskými hradbami je živá příroda, dostaly k lidem, kteří už o tom nevědí. Chci, aby bylo pořád zřejmé, že na podzim opadává listí a že vzduch klade odpor, že je vlastně svým způsobem hmotou - podle toho, z jakého úhlu pohledu jej nazíráme. Chci, abychom cítili souvislosti. V univerzitním centru, které projektujeme, budeme s pomocí nových technologií zprostředkovávat věci, které člověk nevnímá smysly - oči jsou limitovány určitou frekvencí, netopýr vidí obraz přes zvuk, jinak vidí velryba, pokud tušíme souvislosti, žije se nám líp, nechej říct šťastně, protože i nešťastně žít má svoji důležitost. Jde o to udržet přirozenou rovnováhu.

Projekt je pro městského člověka - vesničan umí být ještě přirozený.

Ale všechno stejně půjde zase přes elektronická média, která přispívají ve své podstatě k oné izolaci.

Nehraju si na spasitele. Jeden člověk mi řekl, že je lepší koupit lístek na autobus do Krkonoš a tomu, kdo žije v síti, ho prostě položit na klávesnici. To by nebylo špatné, ale od monitoru ho to neodtrhne. Používám technologie, kterými oni komunikují, a já věřím, že právě díky tomu tito lidé pochopí některé souvislosti, které jim unikají.

Kde seženete peníze?

Mám štěstí, narážím na lidi, kteří tomu jsou nakloněni, včetně primátora Kasla - město přislíbilo pozemek, což je obrovská investice, Andersen Consulting podporuje studii, významným partnerem se stala i Praha 2000, hotel Mövenpick nám poskytuje konferenční místnosti a sponzoři nás podporují svými technologiemi, jako například SGI a jiní. Ale další partnery hledáme pořád. Nechci ale, aby se to dělalo narychlo, aby se cokoliv uspěchalo.



Máte dojem, že vás vaše rodinné kořeny, které zřetelně vystupují už jen z vašeho jména, nějak výrazně ovlivňují?

Určitě.

Umíte španělsky?

To je moje mateřština, to je jazyk, kterým jsem mluvil jako prvním, i když jsem se narodil v Praze. Až potom jsem přešel do češtiny. Ale myslím česky. Tatínek je Argentinec, maminka Slovenka, babička Indiánka, dědeček je Španěl, ale Bask židovskoarabského původu. Můj otec přijel studovat v šedesátých letech dokument na FAMU a tam poznal moji mámu.

Jak se cítíte?

Je to zajímavé, ale já se cítím všude jako cizinec. S tím se nedá nic dělat. Mohu se sebevíc cítit Čechem, ale když se setkám s někým poprvé, hned vnímám jeho rozpaky z toho, jak se má ke mně postavit. A když přijedu do Argentiny, hned poznají, že mám cizí přízvuk. Potřeboval bych tak dva měsíce, abych se ho zbavil. Když slyším arabskou hudbu, hned se mi naježí chlupy na ruce, já jí podprahově rozumím. V prvním ročníku akademie jsem udělal velký bílý totem, úplně geometrický, aniž bych si uvědomil, co jsem vytvořil: až profesor mi řekl, že je to totem, pro mě to byl prostě geometrický objekt. Když se dívám kolem sebe, zjišťuju, že mám mnohem menší strach než ostatní, do všeho jdu bojovně jako indiánský bojovník, poznávám to při týmové práci, kde jsem vždycky tím, kdo do toho jde nekompromisně.

Zmínil jste se o své indiánské babičce. Navštívujete místa, která jsou ještě působením západní civilizace nedotčená?



Letos jsem byl se svou přítelkyní Dášou na Srí Lance v deštném pralesu, kde jsem potkal báječného člověka, který žije celý život na deseti kilometrech čtverečních. Prováděl mě pralesem, kde jsou jen endemické ptáky, rostliny, které rostou a vyskytují se právě jenom tam, na Srí Lance. Vyprávěl o tom všem způsobem, který mě přiměl chápat věci jinak, než jsem dosud chápal. Šli jsme strašně pomalinku, krok po kroku, nikdy jsem nešel tak pomalu. Průvodce vyprávěl, k čemu všechny rostliny jsou, které léčí ... poprvé jsem vnímal vůně zostřeně, pohyb větru, barvy tak nějak mimosmyslově. Den předtím jsem stejná místa procházel a jako bych byl slepý, neviděl jsem žádné ptáky, nic, ale potom jsem podle zvuku, podle stínu vnímal. Když jsem se vrátil domů - vydrželo mi to asi dva týdny -, vnímal jsem ve městě všechno intenzivněji, mraky, zpěv ptáků, proud řeky, tedy to, co jsem už dávno odpojíl. A nevadily mi spousty lidí v metru, kteří myslí na peníze, na jejich rozmnožování, bral jsem to jako přirozenou věc.

Byl to stav jako po požití nějaké zcitlivující drogy?

Přesně tak. Tedy mohlo to tak být. Ale já jsem si totiž nikdy v životě žádnou drogu nevzal, protože intuitivně vím, že nic takového nepotřebuju, že k poznání, které mě zajímá, se dá dojít přirozeně. Problém drog vidím v tom, že také jen zprostředkovávají - stejně jako televize nebo Internet.

Vaše kariéra umělce se zdá velmi hladká, bez viditelnějších proher, tápání, nejistot.

S tím souhlasím. Spousta lidí se za něčím žene, ale já to takhle konfrontačně neberu, možná proto mě vždycky někdo osloví a nabídne mi výstavu nebo podobně.

Byl jste někdy zaměstnaný?

Ne. Naštěstí ne. Ale nějakou dobu jsem se živil vytvářením dekorací pro film, ale teď už ne, příliš mi to bralo myšlenky, které jsou pro mě důležitější než okamžité peníze. Pomáhají mi sponzoři, peníze chodí nepravidelně, takže jde o provizorium, ale nepovažuji to za nic mimořádného. Jinak je zajímavé, že mi za komunistů nedali doporučení na uměleckou střední školu, tak jsem šel do učiliště, kde jsem se dva a půl roku učil opravovat dieselové lokomotivy. I řídit jsem se je naučil, zvládl bych to nejspíš i teď. Táta bez mého vědomí vzal moje kresby a donesl je na Hollarku, během jednoho týdne jsem udělal vyrovnávací zkoušky a místo dieselových lokomotiv jsem mohl začít studovat umění. Takže nějaké zádrhely by se určitě v té mé kariéře našly.

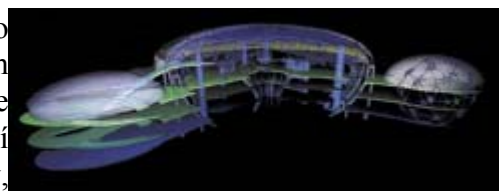


Věříte na osud?

Zabývám se tím, když mám v noci sen, v němž čtu noviny, jasně vidím jejich titulní stranu, a pak si ty samé noviny ráno koupím a čtu na nich to, co už jsem znal ze snu. Slovo od slova. Byl jsem z toho v šoku. Schoval jsem si je. Nebylo to děj# vu ... nevím, jak si to vysvětlit.

EXPERIMENTÁLNÍ CENTRUM

Dům by měl být prototypem stavby budoucnosti, to znamená energeticky nezávislý, s použitím obnovitelných energetických zdrojů, takže nebude muset být napojen na elektrárnu, která ničí životní prostředí. Díaz se svým týmem (Stanislav Veselý, Martin Ličko, Marcel Vojanec, Michal Cepka, Milan



Guštar, Jan Fikáček) studuje sluneční geometrii, aby fotoelektrické články mohly být neustále na přímém slunci. Dům se bude podobat kopuli složené ze dvou plášťů. V meziplášti, který bude v létě ochlazován, se vytvoří atmosféra s jakýmsi skleníkovým efektem. Všechny místnosti budou pod zemí, aby byla zaručena stálá teplota a stropní rozptýlené světlo. Nemusí se pak tolik investovat do vytápění a osvětlení. Uvnitř budou virtuální simulátory, koule, do jejíhož středu člověk vstoupí a ocitne se ve speciální válcové místnosti. Na vnitřním plášti koule budou umístěny reproduktory pro simulování zvuku. Lidé budou mít možnost slyšet vícerozměrný zvuk, který doplňuje emocionální prožitky. Dáte si brýle, uvidíte pohyb a interaktivně ho můžete ovlivňovat. Konkrétně je to tak, že nejbližším příkladem je lékař, který si před složitou operací všechny úkony virtuálně projde, aby neudělal chybu. Nasadí si virtuální brýle a pohybuje se uvnitř mozku a stejně tak to bude moci dělat i matematik, biolog a další. "Jde o nové komunikační prostředky. Myslím si, že pokud se vytvoří tým lidí znající přirozené souvislosti s přírodou, tak zachytíme vše podstatné," uvažuje Federico Díaz.

FEDERICO DÍAZ

se narodil 18. 7. 1971. V letech 1990 až 1997 studoval na pražské Akademii výtvarných umění. Ve své tvorbě využívá nejnovějších technologií. Jeho dílo je zastoupeno ve sbírkách Národní galerie, Galerie hl. města Prahy nebo ve sbírce Jany a Milana Jelínkových, Švýcarsko. Samostatné výstavy: v roce 1997 v Galerii hl. města Prahy, v roce 1998 v Galerii

Václava Špály. Od roku 1991 se zúčastnil okolo dvou desítek kolektivních výstav v České republice i v zahraničí (např. N.E.C. Videofestival, Tokio, 1992; International Contemporary Art Forum, Arco, Madrid, 1993; Art In The World □98, Paříž). Informace o projektu E-Area jsou též na Internetu (www.e-area.cz)

foto Petr Jedinák



Reflex 47/1999 (Tištěný Reflex, 25. 11. 1999)

<http://www.reflex.cz/Clanek7657.html>